

Roll No.

143/B

Total No. of Questions : 20]

[Total No. of Printed Pages : 8

SS

2037

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

BUSINESS ECONOMICS AND QUANTITATIVE METHODS-II

(Commerce Group)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours

Maximum marks : 65

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 143/B ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । (ਭਾਗ-ੳ, ਭਾਗ-ਅ, ਭਾਗ-ੲ, ਅਤੇ ਭਾਗ-ਸ) ।
- (v) ਭਾਗ-ੳ : ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਦੇ ਪੰਜ ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ, ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਇੱਕ ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 1-15 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ।
- (vi) ਭਾਗ-ਅ : ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 2 ਤੋਂ 8 ਤੱਕ ਹੋਣਗੇ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-10 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ।
- (vii) ਭਾਗ-ੲ : ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 ਤੋਂ 17 ਤੱਕ ਹੋਣਗੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਕੋਈ 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 15-20 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ ।
- (viii) ਭਾਗ-ਸ : ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 18-20 ਤੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 3-5 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ।
- (ix) ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ।
- (x) ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ । ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਭਾਗ-ੳ

1. (ੳ) ਚਤੁਰਥਕ ਲੜੀ ਨੂੰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ । 1
- (ਅ) ਸਹਿਸਬੰਧ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
- (i) 2 (ii) 3 (iii) 4 (iv) ਇਹ ਸਾਰੇ 1
- (ੲ) ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਕੀ ਹੈ ? 1
- (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਅਚਨਚੇਤੀ ਕੰਮ ਹੈ ?
- (i) ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ (ii) ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੰਡਾਰ
- (iii) ਸਾਖ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਆਧਾਰ (iv) ਮੁੱਲ ਦਾ ਹਸਤਾਂਤਰਣ 1

143/B-SS

[Turn over

(2)

(ਹ) ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਦੀਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

(i) ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਕੀ (ii) ਵਪਾਰ ਬਾਕੀ (iii) ਵਣਜ ਬਾਕੀ (iv) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ 1

ਭਾਗ-ਅ

2. ਗਣਿਤਕ ਔਸਤ ਦੇ ਔਗੁਣ ਲਿਖੋ । 2
3. ਕਾਰਲ-ਪੀਅਰਸਨਜ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਮਤਾ-ਗੁਣਾਂਕ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ । 2
4. ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸੋ । 2
5. ਪ੍ਰਤੀਪਗਮਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ । 2
6. ਤਿੰਨ ਖੇਤਰੀ-ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦਾ ਚਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀ ਹੈ ? 2
7. ਪੂਰਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ ? 2
8. ਨਕਦ ਰਿਜ਼ਰਵ ਅਨੁਪਾਤ ਕੀ ਹੈ ? 2

ਭਾਗ-ਬ

9. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਮਧਿਕਾ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਅੰਕ :	17	25	45	20	24	32	10
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ :	100	125	128	111	127	118	115

10. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਰਲ-ਪੀਅਰਸਨਜ਼ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਮਤਾ ਗੁਣਾਂਕ ਕਢੋ :

ਆਮਦਨ :	10	11	12	13	14	15
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ :	2	4	10	8	5	1

11. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜੇ ਤੋਂ ਸਰਲ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਅਨੁਪਾਤਾਂ ਦੀ ਸਰਲ ਔਸਤ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਕ-ਅੰਕ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਵਸਤੂਆਂ	ਕੀਮਤ 2012	ਕੀਮਤ 2015
A	162	203
B	120	105
C	130	175
D	260	660
E	90	60

12. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਪਗਮਣ ਸਮੀਕਰਣ Y ਦੀ X ਉੱਤੇ ਬਣਾਓ :

X 10 6 14 8 12

Y 13 15 9 12 11

13. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗਣਨਾ ਕਰੋ :

(ੳ) ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਤੇ ਕੁਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਪਾਦ

(ਅ) ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਪਾਦ

(i) ਨਿਜੀ ਉਪਭੋਗ ਖਰਚ	=	1,20,000
(ii) ਸਰਕਾਰੀ ਉਪਭੋਗ ਖਰਚ	=	18,500
(iii) ਕੁਲ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ	=	4,500
(iv) ਨਿਰਯਾਤ	=	9,000
(v) ਆਯਾਤ	=	13,500
(vi) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	=	750
(vii) ਘਿਸਾਵਟ	=	600

143/B-SS

(3)

14. ਸੀਮਾਂਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕੀ ਹੈ ? ਚਿੱਤਰ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 4
15. ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਗੌਣ ਕੰਮ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ? 4
16. ਰਾਜਕੋਸ਼ੀ ਘਾਟਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਵ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ? 4
17. ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਕੀ ਵਿੱਚ ਅਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ? 4

ਭਾਗ-ਸ

18. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਪ ਵਿਚਲਨ ਅਤੇ ਔਸਤ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਆਕਾਰ :	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35
ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ :	10	26	16	11	10	9	8

ਜਾਂ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਰਲ-ਪੀਅਰਸੰਨਜ਼ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਰੋਲ ਨੰ. :	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅੰਕ :	88	46	108	35	85	92	100	72	75	49
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅੰਕ :	94	61	101	70	78	72	96	68	63	57

19. ਆਮਦਨ ਵਿੱਧੀ ਰਾਹੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਕਿਵੇਂ ਮਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਜਾਂ

ਸਰਕਾਰੀ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬਜਟ ਦੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਘਟਕ ਹਨ ?

20. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈਸਪੀਅਰ ਅਤੇ ਫਿਸ਼ਰ ਦਾ ਸੂਚਕ-ਅੰਕ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਵਸਤੂਆਂ	ਆਧਾਰ ਸਾਲ		ਚਾਲੂ ਸਾਲ	
	ਕੀਮਤ	ਮੁੱਲ	ਕੀਮਤ	ਮੁੱਲ
A	8	40	12	60
B	10	50	15	75
C	12	60	18	90
D	7	35	10	50

ਜਾਂ

ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ।

(Hindi Version)

- ਨੋਟ : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड **143/B** अवश्य लिखें।
- (ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।
- (iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।
- (iv) प्रश्न पत्र को चार भागों में बाँटा गया है। (भाग-क भाग-ख, भाग-ग, और भाग-घ)।
- (v) भाग-क : में प्रश्न नं. 1 होगा, इसके 5 भाग होंगे प्रत्येक भाग 1 अंक का होगा, इनका उत्तर 1-15 शब्दों में लिखो।
- (vi) भाग-ख : में प्रश्न नं. 2 से 8 तक होंगे, प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का होगा, इनका उत्तर 5-10 लाइनों में लिखें।
- (vii) भाग-ग : में प्रश्न नं. 9 से 17 तक होंगे, प्रत्येक प्रश्न 4 अंक का होगा, इनमें से कोई 7 प्रश्न करें, इनका उत्तर 15-20 लाइनों में लिखें।

143/B-SS

[Turn over

- (viii) भाग-घ : में प्रश्न नं. 18 से 20 तक अन्दरूनी विकल्प वाले होंगे, प्रत्येक प्रश्न 6 अंक का होगा, इनका उत्तर 3-5 पन्नों में लिखें।
- (ix) जरूरत के अनुसार चित्र बनाएं।
- (x) साधारण गणक (Calculator) का प्रयोग करने की आज्ञा है। परीक्षार्थी अपना गणक परीक्षा भवन में लेकर आयें। उनको एक दूसरे से माँगने की अनुमति नहीं होगी।

भाग-क

1. (क) चतुर्थक लड़ी को भागों में बाँटा है। 1
- (ख) सहसम्बन्ध कितनी मर्दों में हो सकता है ? 1
- (i) 2 (ii) 3 (iii) 4 (iv) सभी 1
- (ग) बाज़ार कीमत पर कुल घरेलू उत्पाद क्या है ? 1
- (घ) इनमें से मुद्रा का कौन-सा फुटकल कार्य है ? 1
- (i) विनिमय का माध्यम (ii) मूल्य का भण्डार
- (iii) साख निर्माण का आधार (iv) मूल्य का हस्तांतरण 1
- (ङ) निर्यात और आयात की दृश्य मर्दों के अन्तर को कहते हैं। 1
- (i) भुगतान बाकी (ii) व्यापार बाकी
- (iii) वाणिज्य बाकी (iv) इनमें से कोई नहीं 1

भाग-ख

2. गणितीय औसत के अवगुण लिखें।
3. कार्ल पियर्सन्ज़ के विषमता गुणांक की विशेषताएं लिखें।
4. सूचक-अंक का महत्व लिखें।
5. प्रतीपगमन विश्लेषण की मान्यताएं लिखें।
6. तीन क्षेत्रीय मॉडल में आमदन का चक्रीय प्रवाह क्या है ?
7. पूर्ण रोजगार की धारणा क्या है ?
8. नकद रिजर्व अनुपात क्या है ?

भाग-ग

9. निम्नलिखित आंकड़ों से माध्यिका ज्ञात करो :

अंक :	17	25	45	20	24	32	10
विद्यार्थियों की संख्या :	100	125	128	111	127	118	115

10. निम्नलिखित आंकड़ों से कार्ल पियर्सन्ज़ की विधि द्वारा विषमता गुणांक निकालो :

आय :	10	11	12	13	14	15
मजदूरों की संख्या :	2	4	10	8	5	1

11. निम्नलिखित आंकड़ों से सरल सामूहिक विधि और कीमत अनुपात की सरल औसत विधि द्वारा सूचक अंक ज्ञात करें :

वस्तुएं	कीमत 2012	कीमत 2015
A	162	203
B	120	105
C	130	175
D	260	660
E	90	60

12. निम्नलिखित आंकड़ों से प्रतीपगमन समीकरण Y को X के ऊपर बनाएं।

X	10	6	14	8	12
Y	13	15	9	12	11

4

13. निम्नलिखित आंकड़ों के आधार पर गणना करें :

(क) बाजार मूल्य पर कुल राष्ट्रीय उत्पाद	=	1,20,000
(ख) बाजार मूल्य पर शुद्ध राष्ट्रीय उत्पाद	=	18,500
(i) निजी उपभोग खर्च	=	4,500
(ii) सरकारी उपभोग खर्च	=	9,000
(iii) कुल पूंजी निर्माण	=	13,500
(iv) निर्यात	=	750
(v) आयात	=	600
(vi) विदेशों से शुद्ध साधन आय	=	
(vii) ह्रास (Depreciation)	=	

4

14. सीमान्त उपभोग प्रवृत्ति क्या है ? चित्र सहित व्याख्या करो।

4

15. मुद्रा के गौण कार्य कौन-कौन से हैं ?

4

16. राजकोषी घाटा और राजस्व घाटे में क्या अन्तर है ?

4

17. भुगतान शेष में असंतुलन के क्या कारण हैं ?

4

भाग-घ

18. निम्नलिखित आंकड़ों से प्रमाप विचलन और औसत ज्ञात करो :

आकार :	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35
खेतों की संख्या :	10	26	16	11	10	9	8

अथवा

निम्नलिखित आंकड़ों से कार्ल पियर्सन्ज़ की विधि द्वारा सह-सम्बन्ध ज्ञात करो :

रोल नं. :	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
हिन्दी में अंक :	88	46	108	35	85	92	100	72	75	49
पंजाबी में अंक :	94	61	101	70	78	72	96	68	63	57

6

19. आय विधि द्वारा राष्ट्रीय आय को कैसे मापा जा सकता है ?

अथवा

सरकारी बजट की विशेषताएं बताओ। सरकारी बजट के घटक कौन-कौन से हैं ?

6

20. निम्नलिखित आंकड़ों से लैस्पीयर और फिशर की विधि से सूचकांक ज्ञात करें।

वस्तुएं	आधार वर्ष		चालू वर्ष	
	कीमत	मूल्य	कीमत	मूल्य
A	8	40	12	60
B	10	50	15	75
C	12	60	18	90
D	7	35	10	50

अथवा

केन्द्रीय बैंक के कौन-कौन से कार्य हैं ?

6

(English Version)

- Note :** (i) You must write the subject-code/paper-code **143/B** in the box provided on the title page of your answer-book.
- (ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialized as soon as you receive it.
- (iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.
- (iv) Question paper has been divided into 4 parts. **Section-A, Section-B, Section-C and Section-D.**
- (v) **Section-A :** will consist of question no. 1 having 5 parts of one mark each. Answer should be in 1-15 words.
- (vi) **Section-B :** will consist of question no. 2 to 8 of two marks each. Answer should be in 5 to 10 lines.
- (vii) **Section-C :** will consist of question no. 9 to 17. Each question carries 4 marks. Answer should be in 15-20 lines. Attempt any 7 questions from this section.
- (viii) **Section-D :** will consist of question no. 18 to 20 having internal choice. Each question carries 6 marks. Answer should be in 3-5 pages.
- (ix) Make diagrams where necessary.
- (x) The use of non programmable simple calculator is allowed. The student should bring their own calculator in the examination hall. No borrowing will be permitted.

Section-A

1. (a) Quartiles divide the series into parts. 1
- (b) In how many variables the correlation may exist ? 1
- (i) 2 (ii) 3 (iii) 4 (iv) all 1
- (c) What is gross domestic product at market price ? 1
- (d) Which is the contingent function of money ? 1
- (i) Medium of exchange (ii) Store of value
- (iii) Basis of credit creation (iv) Transfer of value 1
- (e) The difference between the export and import of visible items is called 1
- (i) Balance of payment (ii) Balance of trade
- (iii) Balance of commerce (iv) None 1

Section-B

2. Write the demerits of arithmetic mean. 2
3. Explain the characteristics of coefficient of skewness as given by Karl-Pearson. 2
4. Give the importance of index number. 2

143/B-SS

5. Write the assumptions of regression analysis. 2
6. What is the circular flow of income in three sector model ? 2
7. What is the concept of full employment ? 2
8. What is cash reserve ratio ? 2

Section-C

9. Calculate median from the following data

Marks :	17	25	45	20	24	32	10
No. of students :	100	125	128	111	127	118	115

10. Calculate coefficient of skewness by Karl-Pearson's method from the following data :

Income :	10	11	12	13	14	15
No. of labourers :	2	4	10	8	5	1

11. Calculate index number by simple aggregative method and simple average of price relative from the following data.

Commodities	Price 2012	Price 2015
A	162	203
B	120	105
C	130	175
D	260	660
E	90	60

12. Find regression equation Y on X from the following data

X	10	6	14	8	12
Y	13	15	9	12	11

13. Calculate from the following data :

- (a) Gross national product at market price
- (b) Net national product at market price.
- (i) Private consumption expenditure = 1,20,000
- (ii) Govt. consumption expenditure = 18,500
- (iii) Gross capital formation = 4,500
- (iv) Exports = 9,000
- (v) Imports = 13,500
- (vi) Net factor income from abroad = 750
- (vii) Depreciation = 600

14. What is marginal propensity to consume ? Explain with diagram. 4
15. What are the secondary functions of money ? 4
16. What is difference between fiscal deficit and revenue deficit ? 4
17. What are the causes of disequilibrium in balance of payment ? 4

Section-D

18. Calculate standard deviation and mean from the following data.

Size :	0-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35
No. of farms :	10	26	16	11	10	9	8

or

Calculate correlation by Karl-Pearson's method from the following data

Roll no. :	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Marks in Hindi :	88	46	108	35	85	92	100	72	75	49
Marks in Punjabi :	94	61	101	70	78	72	96	68	63	57

19. How national income can be measured by income method ? 6

or

Explain the characteristics of govt. budget. What are the components of govt. budget ? 6

20. Calculate index number by Laspeyres and Fisher method from the following data.

Commodities	Base year		Current year	
	Price	Value	Price	Value
A	8	40	12	60
B	10	50	15	75
C	12	60	18	90
D	7	35	10	50

or

Explain the functions of central bank. 6